

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۲/۱۸
مشرق موعود
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۶/۲۷
۱۳۹۷

فصل نامه علمی - پژوهشی
سال دوازدهم، شماره ۴۷، پاییز

کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ در امنیت بخشی به جامعه

یدالله حاجی زاده^۱

چکیده

واکاوی کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ در امنیت بخشی به جامعه بشری از اهمیت خاصی برخوردار است. این امر می تواند زمینه های اشتیاق منتظران را به این حکومت آرمانی فراهم سازد و تلاش های آنان را جهت فراهم ساختن زمینه های آن توسعه بخشد. بدون شک امنیت یکی از واقعیت های دوران تشکیل حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ است که خود دست آوردی ارزشمند در گستره حکومت جهانی آن حضرت به حساب می آید، اما سؤالی که در این جا مطرح است این است که کارکردهای حکومت جهانی آن حضرت جهت دستیابی به امنیت، در چه اموری است؟ و یا به تعبیری حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ چگونه می تواند امنیت را در جامعه بشری نهادینه و تثبیت کند؟ بررسی برخی از آیات قرآن و منابع متقدم حدیثی و غیرحدیثی نشان می دهد کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ جهت دستیابی به امنیت، در اموری چون گسترش ایمان و تقوا، از بین بردن فقر، از بین بردن ترس و نگرانی، از بین بردن اختلافات، بهره گیری از کارگزاران شایسته و برچیدن ظلم و ستم و استقرار عدالت، خلاصه می شوند.

واژگان کلیدی:

امام مهدی؟ عج؟، امنیت، کارکرد، حکومت، عصر ظهور.

۱. استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی قم (hajizadeh30@yahoo.com).

مقدمه

در طول تاریخ، «امنیت» یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین دغدغه‌های بشری و یکی از مهم‌ترین ارکان رشد و ارتقای جوامع بوده است. به گونه‌ای که بشر به منظور دستیابی به این گوهر گرانبها، هزینه‌های زیادی صرف کرده و تلاش‌های زیادی انجام داده است. از طرفی بشر در طول تاریخ همواره با ناامنی‌ها روبرو بوده است و هیچ‌گاه نبوده که جامعه‌ای آرمانی تشکیل شود که امنیت به طور کامل و در همه زمینه‌ها در آن ایجاد شده باشد. دقت در پاره‌ای آیات قرآن و بهره‌گیری از روایات نشان می‌دهد در زمان حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ همه ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بشری در جنبه‌های مختلف سیاسی، اخلاقی، فرهنگی و اجتماعی به منصفه ظهور و بروز خواهد رسید. در این میان و از جنبه اجتماعی، حکومت آن حضرت دست آوردهای مهمی دارد که امنیت اجتماعی یکی از آن موارد است.^۱ در زمان تشکیل حکومت جهانی آن حضرت «امنیت» به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های پیشرفت اجتماعی و به عنوان یکی از مهم‌ترین دست آوردهای ظهور، در جامعه مستقر خواهد شد و همگان در پرتو امنیت اجتماعی در مسیر سعادت و تعالی وعده داده شده قرار می‌گیرند.

قرآن کریم در برخی از آیات خویش از وعده حاکمیت انسان‌های صالح در روی زمین سخن گفته است. (انبیاء: ۱۰۵؛ نور: ۵۵) در برخی از همین آیات اشاره شده که یکی از دست آوردهای چنین حاکمیتی، امنیت‌بخشی به آنان (اهل ایمان و عمل صالح) خواهد بود. در آیه ۵۵ سوره نور از وعده خداوند به اهل ایمان و عمل صالح سخن گفته شده و اشاره شده که اینان حکمرانان روی زمین خواهند شد و ترس‌شان به امنیت مبدل خواهد شد (نور: ۵۵). در روایات نیز به امنیت حاصله در زمان تشکیل حکومت حضرت مهدی؟ عج؟ اشاره شده است. هرچند برخی از روایات که از امنیت در میان حیوانات وحشی و اهلی سخن گفته‌اند، (قندوزی، ۱۴۲۲: ج ۳، ۲۴۰؛ ابن حنبل، بی‌تا: ج ۲، ۴۳۷) به جهت پاره‌ای از ملاحظات^۲ شاید از اعتبار چندانی برخوردار نباشند.

درباره حکومت امام مهدی؟ عج؟ و امنیت حاصله در آن، مطالبی

۱. درباره دیگر دست‌آوردهای اجتماعی حکومت امام مهدی؟ عج؟ (ملکی‌راد و عبیدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۲۵-۱۴۷)

۲. چنین ارتباطی میان حیوانات مصداق ظلم نیست. علاوه بر این، نظام آفرینش، به عنوان نظامی احسن _ که در آن بقای حیوانات به انواع دیگر بستگی دارد _ آن را پذیرفته است. بعید نیست که پاره‌ای از این روایات اسرائیلیاتی باشند که به جوامع حدیثی و تفسیری راه یافته باشند. این امر نیاز به پژوهش بیشتری دارد.

پراکنده در برخی از کتاب‌ها و مقالات وجود دارد. یکی از مقالاتی که در این باره نوشته شده مقاله «امنیت در عصر مهدوی با تأکید بر چرایی و چگونگی آن» نوشته مصطفی آخوندی است. در این مقاله امنیت ایجاد شده در زمان امام مهدی؟ عج؟، حاصل عواملی چون حاکمیت دین خدا، حکومت واحد جهان، برچیده شدن همه حکومت‌های باطل، گسترش عدالت، شکوفایی اقتصادی، شکوفایی علم و عقل بشری و مانند آن دانسته شده و کارکرد معجزه را در تحقق امنیت نفی کرده است. (آخوندی، ۱۳۸۶: ۱۳۳-۱۵۰) مقاله بعدی دست‌آوردهای اجتماعی حکومت امام مهدی؟ عج؟، به قلم محمود ملکی‌راد و مرتضی عبدی جاری است که در فصل‌نامه علمی _ پژوهشی مشرق موعود، سال یازدهم، شماره ۴۲، تابستان ۱۳۹۶، به چاپ رسیده است. در این مقاله یکی از چند دست‌آورد حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ امنیت اجتماعی دانسته شده و مهم‌ترین راه کارهای ایجاد آن: ایجاد هویت واحد بین اقوام، گسترش اعتماد عمومی، تحکیم باورهای دینی، ارتباط و پیوند عاطفی در مردم، کنترل ناهنجاری‌ها، استقرار عدالت، از بین رفتن عوامل ناامنی، رفاه اقتصادی و رضایت مردم از آن دانسته شده است. یکی دیگر از مقالاتی که در این زمینه نوشته شده مقاله «شاخصه‌های حکومت مهدوی برای تحقق صلح و امنیت جهانی» به قلم احسان سامانی است. در این مقاله تحقق امنیت در حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ را به شاخصه‌هایی چون علم، عصمت، توانایی، صبر و شکیبایی (مربوط به شخص حضرت) وحدت دین، وحدت حاکمیت، اجرای عدالت در ابعاد مختلف آن (مربوط به نحوه حکومت و مدیریت) و آمادگی‌های تکنولوژی و ارتباطی، اخلاص و توانمندی یاران و اصحاب (مربوط به جامعه و مردم عصر ظهور) دانسته است. (سامانی، ۱۳۹۳: ۱۴۱-۱۷۴) در مقاله «ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی؟ عج؟ حل مشکل ناامنی و تأمین امنیت واقعی در جهان» نوشته علی‌اکبر حسنی تنها به این نکته اشاره شده که امنیت واقعی در زمان امام مهدی؟ عج؟ به ایمان خالصی است که مانع از ظلم به خود و ظلم به دیگران می‌شود. (حسنی، ۱۳۶۶: ۵۱-۵۸)

در نوشتار حاضر ضمن ارائه تعریفی دقیق از مقوله امنیت، تلاش می‌شود با استناد به منابع معتبر و دست اول، مقوله امنیت به عنوان یکی از مهم‌ترین دست‌آوردهای حکومت امام مهدی؟ عج؟ در عصر ظهور مورد توجه قرار گیرد. و تلاش بر این است که _ برخلاف دیگر نوشته‌ها که کمتر به نقش تشکیل حکومت در شکل‌گیری امنیت پرداخته‌اند _ نقش و به تعبیری کارکردهای حکومت آن حضرت در امنیت بخشی به جامعه مهدوی، بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

مفهوم‌شناسی

امنیت در لغت

واژه امنیت (Security) از ریشه امن، ضد ترس است. راغب اصفهانی معنای کلمه امن را آرامش خاطر، آرامش نفس و از بین رفتن ترس دانسته است. (راغب اصفهانی، بی‌تا: ۹۰) در فرهنگ لغت ایجد واژه اَمْن، به امنیت، اعتماد، اطمینان، امان و آرامش خاطر ترجمه شده و اشاره شده «رِجَالُ الْأَمْنِ و قُوَى الْأَمْنِ» به معنای افراد و پلیس امنیتی است که وظیفه حمایت از جان و مال مردم به عهده آنهاست. (بستانی، ۱۳۷۵: ۱۳۴) فراهیدی در «واژه اَمِن را ضد ترس دانسته و آن را مصدری دانسته که فعل «أَمِنَ يَأْمَنُ أَمْنًا» از آن گرفته شده است و اشاره دارد واژه «مأمن» به معنای مکان ایمن است. (فراهیدی، بی‌تا: ج ۸، ۳۸۸) ایمان نیز ریشه در همین ماده دارد که به معنای قرار دادن خود و دیگران در امان است.^۱ در فرهنگ لغات فارسی هم امنیت به معنای بی‌بیمی، ایمنی، در امان بودن و ایمن شدن، سلامت، راحتی و آسایش، عافیت آمده است. (معین، ۱۳۵۶: ج ۱، ۲۳۳؛ دهخدا، ۱۳۷۷: ج ۱، ۲۸۹۴) برخی هم، مفهوم لغوی امنیت را عبارت از حالت فراغت از هرگونه تهدید یا حمله و یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله دانسته‌اند. (عاشوری، ۱۳۶۶: ذیل واژه امنیت)

بنابراین می‌توان گفت واژه امنیت در معنای لغوی‌اش دربردارنده دو جنبه ایجابی و سلبی است. از جنبه ایجابی به معنای اطمینان‌بخشی و آرامش‌دهی و از جنبه سلبی، نفی ترس و ناآرامی است.

امنیت در اصطلاح

تعریف اصطلاحی امنیت ممکن است کمی دشوار باشد؛^۲ چرا که امنیت _ علاوه بر این که دارای سطوح مختلفی است یعنی هم جنبه فردی دارد و هم جنبه اجتماعی _ دارای مصادیق گوناگونی است که شاید نیاز باشد در تعریف امنیت به همگی آنان توجه شود.^۳ به نظر می‌رسد این امر سبب شده هر یک از محققان و نویسندگان از دیدگاه خویش به تعریف این واژه پردازند.

۱. مؤمن با قبول ایمان خود و دیگران را در امنیت قرار می‌دهد. (ملکی‌راد و عبدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۳۶) در روایتی از پیامبر اکرم؟ ص؟ نیز آمده است: مؤمن را مؤمن می‌گویند چون جان و مال مردم از او در امان است. (مجلسی، ۱۳۶۳: ج ۶۷، ۶۲)
۲. یکی از محققان می‌نویسد: شکی نیست که واژه «امنیت» مفهومی غیر توسعه یافته، دویپهلوی، مبهم و نارسا و از نظر امنیتی جدال‌برانگیز و از نظر کاراکنتر متباین و پارادوکسیکال است. (بهداروند، ۱۳۸۰: ۱۱)
۳. درباره سطوح و گونه‌های امنیت رک: هاشمیان‌فرد، ۱۳۹۰.

آرنولد ولفرز «فقدان تهدیدها نسبت به ارزش‌های اکتسابی» را در تعریف امنیت مورد توجه قرار داده است. (روشندل، ۱۳۸۸: ۱۱) جان مروز نیز امنیت را «آزادی نسبی از تهدیدهای خطرناک» دانسته است. (میرعرب، تابستان ۱۳۷۹: ۱۳۷) شهید مطهری امنیت را در این می‌داند که دارایی‌های یک موجود زنده (مثل انسان) اعم از حیات، تعلیم و تربیت، ثروت و سلامتی وی توسط یک نیروی خارجی سلب نشود. (مطهری، ۱۳۸۹: ۱۲) در تعریفی دیگر از امنیت این‌گونه آمده است:

احساس مصونیت در برابر عواملی که آرامش زندگی و حقوق فرد و جامعه را به مخاطره می‌افکند و زندگی و آزادی و مزایای مشروع زندگی انسان را مورد تهدید قرار می‌دهد. (زنجانی، ۱۳۶۷: ج ۳، ۳۶۲)

در همه این تعریف‌ها فقدان تهدیدهایی که داشته‌های افراد را با خطر مواجه کند، در تعریف امنیت مورد توجه قرار گرفته است. از طرفی برخی از نویسندگان معتقدند نظریات در خصوص ماهیت امنیت، در بستر دو گفتمان اصلی «سلبی» و «ایجابی» طرح شده‌اند. در گفتمان امنیت سلبی، با نبود عامل «تهدید» امنیت ایجاد می‌شود و راهکار آن تقویت توان نظامی است و در گفتمان امنیت ایجابی، علاوه بر نبود تهدید، وجود شرایط مطلوب برای تحقق اهداف و خواست‌های جمعی مدنظر است. در این‌جا باید جامعه به حد قابل قبولی از اطمینان برای تحصیل و پاسداری از منافعش دست یافته باشد. (نویدنیا، ۱۳۸۸: ۲۵-۲۷) این نویسنده سپس با توجه به این دو گفتمان، امنیت را این‌گونه تعریف می‌کند:

امنیت یعنی رفع خطر، رفع خطر یعنی استفاده بهینه از فرصت (همو: ۲۸).

با توجه به تعاریف فوق به نظر می‌رسد، امنیت _ به عنوان مقوله‌ای که دارای جنبه‌های مختلف است _ وضعیت مطلوبی است از استقرار آرامش، ایمنی و آسودگی در وجود انسان به گونه‌ای که فرد و جامعه هیچ تهدیدی احساس نکنند و هیچ بیم و نگرانی از به خطر افتادن حقوق مشروع خویش نداشته باشند.

اهمیت، ارزش و ضرورت امنیت

امنیت یکی از اساسی‌ترین و ضروری‌ترین عوامل دستیابی به پیشرفت و توسعه در یک جامعه به حساب می‌آید. به گونه‌ای که بدون وجود امنیت در جامعه، همه راه‌ها جهت دستیابی به تمدن و زندگی سالم مسدود خواهد شد. به تعبیر یکی از نویسندگان «در جامعه‌ای که

امنیت فردی، اجتماعی، سیاسی، فکری، معنوی، فرهنگی، اقتصادی، شغلی، قضایی و مرزی فراهم نباشد، نیل به سعادت ممکن نیست.» (ماندگار، ۱۳۸۱: ۵۴)

در روایات، امنیت نعمتی بسیار ارزشمند و بزرگ معرفی شده که کمتر مورد توجه و قدردانی قرار گرفته است. (صدوق، ۱۳۶۲: ج ۱، ۳۴؛ پاینده، ۱۳۸۲: ۳۶۸)

در یکی از سخنان امام صادق (ع)؟ «امنیت» به عنوان یکی از اموری که همه مردم _ بدون استثنا _ به آن نیازمندند، معرفی شده است. (ابن شعبه حرانی، ۱۴۰۴: ۳۲۰)

تشکیل حکومت و دستیابی به امنیت

هرچند لازمه دستیابی به امنیت بهره‌گیری از راهکارهای مختلفی است (اخوان کاظمی، ۱۳۸۹: ۳۵-۶۸) اما به نظر می‌رسد در این میان، تشکیل حکومت مهم‌ترین راهکار جهت دستیابی به امنیت باشد.

شاید به همین جهت است که در اسلام تشکیل حکومت، ضرورتی انکارناپذیر به شمار رفته است. رسول گرامی اسلام؛ حضرت محمد (ص) در اولین فرصتی که در مدینه برای ایشان پیش آمد، به تشکیل حکومت اقدام کرد و همین امر زمینه‌های رشد فرهنگی و تمدنی را در آینده فراهم کرد.^۱ در یکی از خطبه‌های امام علی (ع)؟، ضمن اشاره به

نامنی‌های قبل از تشکیل حکومت (در مکه)، از جمله تصمیم قریش به قتل پیامبر (ص)، آواره ساختن مسلمانان، ایجاد هراس و نگرانی در دل آنان، به امنیتی که پس از تشکیل حکومت در مدینه ایجاد شده پرداخته و اشاره دارد در پرتو تشکیل حکومت و امنیت ایجاد شده، زمینه‌های مقابله با دشمن فراهم شده است. (شریف رضی، بی‌تا: نامه ۹، ۳۶۸)

امنیت را به عنوان یکی از مهم‌ترین کارکردهای حکومت می‌توان در نظر گرفت. ناگفته پیداست که امنیت، غالباً در سایه تشکیل حکومت دست یافتنی است چرا که حکومت است که می‌تواند _ با نیروها و امکاناتی که در اختیار دارد _ همه عوامل موجد ناامنی را از بین ببرد و با سازوکارها و کارکردهای گوناگونی که دارد، امنیت را در جامعه مستقر کند. امام علی (ع)؟ در سخنی صریح، وجود حاکم و زمامدار (هرچند فاجر باشد) را عامل ایجاد امنیت در جامعه معرفی کرده است. (همو: خطبه ۴۰، ۸۲) و در خطبه ۱۳۱ نیز تلاش خویش جهت دستیابی به حکومت را، ایجاد امنیت برای مردم و برپایی قوانین و مقررات الهی

۱. حکومتی که او پایه نهاد، سرانجام موفق به پایه‌ریزی تمدن بزرگ اسلام شد و عصر طلایی مسلمانان را رقم زد. (ولایتی، ۱۳۸۴: ج ۱، ۵۷)

دانسته است. (همو: خطبه ۱۳۱، ۱۸۸) همه این موارد نشانگر این است که یکی از مؤثرترین راهکارها در جهت ایجاد امنیت، تشکیل حکومت است. چرا که حکومت با قدرت و سازوکارهایی که در اختیار دارد می‌تواند به نحو مطلوبی امنیت را در جامعه برقرار سازد.

مهم‌ترین کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ در امنیت بخشی
با استقرار حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ امنیت ایده‌آل و آرمانی در همه ابعاد آن در جامعه جهانی مستقر خواهد شد. این حکومت با کارکردهایی چون گسترش ایمان و تقوا، از بین بردن فقر، از بین بردن ترس و نگرانی، با بهره‌گیری از کارگزاران شایسته و با برچیدن ظلم و ستم و استقرار عدالت موفق می‌شود امنیت را در ابعاد مختلف آن در جامعه مستقر سازد.

گسترش ایمان و تقوا

ایمان به خداوند و وجود باورهای دینی در میان مردم، از مهم‌ترین اسباب امنیت به حساب می‌آید. قرآن کریم نیز امنیت را شایسته «اهل ایمان» که اهل ظلم نیستند، دانسته است. (انعام: ۸۲) پیامبر اکرم؟ ص؟ هم در روایتی اشاره دارد مؤمن را بدان جهت مؤمن می‌گویند که جان و مال مردم از او در امان است. (صدوق، بی‌تا: ج ۲، ۵۲۳) این روایت نشان می‌دهد با وجود ایمان، امنیت نیز پدید آمده و جامعه از این نعمت مهم برخوردار می‌شود.

از طرفی باید به این نکته توجه داشت که یکی از کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ گسترش ایمان و تقوا در میان مردم است و طبیعتاً با گسترش ایمان است که جرم و جنایت و قتل و به طور کلی ناامنی از جامعه رخت برخواهد بست.

در روایتی که جابر از امام باقر؟ ع؟ نقل کرده، اشاره شده که تعلیم قرآن در دستور کار آن حضرت قرار می‌گیرد. (مفید، ۱۴۱۳: ج ۲، ۳۸۶) طبیعی است که با تعلیم قرآن و آشنا شدن مردم با آموزه‌های واقعی اسلام، باورهای دینی مردم افزوده می‌شود و با افزوده شدن ایمان، امنیت هم در جامعه نهادینه خواهد شد. براساس روایت دیگری که کشی نقل کرده امام صادق؟ ع؟ می‌فرماید:

وقتی قائم ما قیام کند، قرآن و شریعت را به نحوی که خداوند بر رسولش نازل کرده تعلیم می‌دهد. (طوسی، ۱۳۴۸: ۱۳۹)

زیرا ممکن است در عصر غیبت بدعت‌هایی در دین گذاشته و پیرایه‌هایی به آن بسته شود و موجب گردد تا بسیاری از حدود و احکام اسلامی یا به طور کلی تعطیل و به بوت‌فراموشی سپرده شود و یا

وارونه جلوه داده شوند. با ظهور امام مهدی؟ عج؟ و تشکیل حکومت جهانی، بدعت‌ها کنار زده می‌شود و دین اسلام چهره حقیقی و واقعی خویش را نمایان می‌سازد. در نتیجه در عصر ظهور احکام الهی به همان نحوی که از سوی شارع مقدس صادر شده است ظاهر خواهد شد. (ملکی‌راد و عبدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۳۸-۱۳۹) در برخی از دعاها (مشهدی، ۱۴۱۹: ۵۶۳)^۱ و همچنین در تعابیری که در دعای ندبه آمده، (همو: ۵۷۹) حضرت مهدی؟ عج؟ با صفاتی چون تجدیدکننده فرائض و سنن و احیاگر دین و دستورات دینی توصیف شده است. روایتی نیز در وجود دارد که نشان می‌دهد در زمان حکومت حضرت مهدی؟ عج؟ تقوا و فضائل اخلاقی حکمفرما خواهد شد. امام علی؟ ع؟ در اشاره دارد:

او خواسته‌ها را تحت الشعاع هدایت الهی قرار می‌دهد... (شریف رضی، بی‌تا: خطبه ۱۳۸، ۱۹۵)

این جمله به اتفاق همه شارحان اشاره به قیام حضرت مهدی؟ ع؟ است که پس از ویران شدن جاده‌های هدایت بار دیگر... دستورات قرآن را زنده می‌کند. (مکارم شیرازی، بی‌تا: ج ۲، ۴۹۷) بنابراین می‌توان گفت با تشکیل حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ و با تحکیم باورهای دینی _ که امکان آن در زمان تشکیل حکومت فراهم می‌شود _ در زمان آن حضرت، امنیت در جامعه گسترش خواهد یافت. از بین بردن فقر

فقر و نداری می‌تواند از جهات مختلف امنیت را از افراد و جامعه سلب کند و آرامش خاطر را از مردم بگیرد.^۲ به تعبیری فقر و محرومیت مالی، خود عامل ارتکاب دزدی و اختلاس، رشوه حق‌کشی، ظلم تبعیض و بی‌عدالتی و... است. (حسنی، ۱۳۶۶: ۵۷) یکی از کارکردهای حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ از بین بردن فقر و ناامنی اقتصادی است. در حقیقت با ظهور امام مهدی؟ عج؟ به جهات مختلف (از جمله ایجاد عدالت و رفع تبعیض و ظلم) ناامنی اقتصادی و فقر _ از جامعه رخت بر می‌بندد. این ماجه در حدیثی این وضعیت مطلوب را از زبان رسول خدا؟ ص؟ چنین نقل می‌کند: مهدی در میان امت من خواهد بود... مردم در آن دوره، به چنان نعمتی دست می‌یابند که در هیچ دوره‌ای چنین ندیده باشند.

۱. «و أقم به الحدود المعطلة».

۲. امام صادق علیه السلام در روایتی به مشغول شدن فکر خویش جهت فراهم ساختن غذا برای خانواده خویش سخن گفته است: «و لقد احتجت الی طعام لعیالی...» (طوسی، ۱۳۴۸: ۳۲۳).

(ابن ماجه، بی تا: ج ۲، ۱۳۶۷)

همین روایت با تعبیراتی مشابه در و در نعیم بن حماد نیز نقل شده است. (مروزی، ۱۴۱۴: ۲۵۳-۲۵۴؛ مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۱۹۵) بنابراین با تدابیری که در حکومت امام مهدی؟ عج؟ اندیشیده می شود، امنیت اقتصادی مردم تأمین شده و فقر و نیازمندی از میان مردم رخت بر خواهد بست. این تدابیر شامل دو مورد ذیل است:

تقسیم عادلانه بیت المال

یکی از تدابیر امام مهدی؟ عج؟ به منظور از بین بردن فقر، تقسیم بالسویه (عادلانه) اموال و دارایی هاست. چنان که از پیامبر اکرم؟ ص؟ روایتی در این باره نقل شده است.^۱ از امام باقر؟ ع؟ نیز روایت شده، از سیره های عملی امام زمان؟ عج؟ این است که با مردم عادلانه رفتار می نماید و ثروت را بین آنان به صورت برابر تقسیم می کند. (نعمانی، ۱۳۹۷: ۲۳۷) همچنین امام باقر؟ ع؟ فرمود: (آن حضرت) آن چنان میان مردم مساوات و برابری برقرار می کند، تا آن جا که هیچ کس را نیازمند زکات در میان مردم نمی یابی. (مجلسی، ۱۴۱۳: ج ۵۲، ۳۹۰) تقسیم اموال و دارایی ها به صورت عادلانه در بین مردم سبب می شود از انباشت سرمایه در دست عده ای خاص جلوگیری شود و به این ترتیب تمامی مردم از زندگی مطلوبی برخوردار شوند و فقر و نداری از بین برود.

توسعه کشاورزی و...

یکی دیگر از تدابیر امام مهدی؟ عج؟ در زمان تشکیل حکومت توسعه کشاورزی است. روایاتی وجود دارد که نشان می دهد آن حضرت با احداث برخی از نهرها سبب آبادانی زمین خواهد شد. از جمله آن نهرها نهری است که حضرت مهدی؟ عج؟ دستور می دهد تا از کربلا بکشند و آب از صحرای بین کربلا و نجف عبور کند تا به نجف برسد. (مفید، ۱۴۱۳: ج ۲، ۳۸۰) بعید نیست با اقدامات دیگری نظیر استخراج معدن و انجام سایر فعالیت های اقتصادی، وضعیت معیشت مردم بهبود یابد. امام باقر؟ ع؟ در روایتی به ظاهر شدن معادن برای آن حضرت اشاره کرده است.^۲ طبیعتاً انجام چنین اموری جز با در اختیار داشتن قدرت و حکومت امکان پذیر نیست. بنابراین با تدابیر امام مهدی؟ عج؟ در زمان

۱. حضرت می فرماید: «... یقسم المال صحاحاً، قلنا و ما الصحاح؟ قال بالسویة بین الناس» (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۹۵).

۲. «و ینظر الله له کنوز الأرض و معادنها» (طبرسی، ۱۳۹۰: ج ۲، ۲۵۰) شهید مطهری ضمن اشاره به روایت مشابهی می نویسد: اینها همه تعبیر و بیان است. یعنی دیگر سزّی و مجهولی در طبیعت باقی نمی ماند مگر این که به دست او و در آن دوره کشف می شود. (مطهری، ۱۳۸۳: ۱۶۳)

تشکیلات حکومتی و با رفع فقر و نیازمندی، امنیت (از جنبه‌های مختلف روانی، اجتماعی و اقتصادی) تأمین خواهد شد.

از بین بردن ترس و نگرانی

در این‌که جامعه بشری در آستانه ظهور به جهات مختلف دچار ناامنی می‌شود و طبیعتاً به جهت همین ناامنی‌ها، ترس و وحشت مردم را فرا می‌گیرد، تقریباً شکی نیست. براساس روایتی از پیامبر اکرم؟ ص؟ ظهور حضرت حجت؟ عج؟ پس از بروز فتنه‌ها خواهد بود. (اربلی، ۱۴۲۱: ج ۲، ۹۸۲)

با ظهور حضرت مهدی؟ عج؟ و با تشکیل حکومت جهانی مهدوی، آن حضرت موفق می‌شود در حکومت خویش ناامنی را از بین ببرد. در حدیثی از رسول خدا؟ ص؟ اشاره شده که خداوند به وسیله آن حضرت فتنه‌ها را از بین می‌برد. (ابن طاووس، ۱۴۱۶: ۲۶۵)

در آیه ۵۵ سوره نور نیز که به‌طور ضمنی به وجود ترس و ناامنی در آستانه ظهور اشاره کرده، به پیدایش امنیت در زمان حاکمیت انسان‌های مؤمن و صالح اشاره شده است. (نور: ۵۵) علامه طباطبایی در تفسیر بخشی از این آیه می‌نویسد:

و مراد از تبدیل خوف‌شان به امنیت این است که امنیت و سلام بر مجتمع آنان سایه بیفکند، به طوری که نه از دشمنان داخلی بر دین و دنیای خود بترسند، و نه از دشمنان خارجی، نه از دشمنی علنی، و نه پنهانی (طباطبایی، ۱۴۱۷: ج ۱۵، ۱۵۵).

توضیح این‌که، ترس ممکن است مصادیق گوناگونی از جمله ترس از گرسنگی، جنگ، بمب‌های هسته‌ای، ظالمان، منافقان و اشرار و... داشته باشد که طبیعتاً در زمان تشکیل حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ این محیط ترس‌آلود به دلیل ایجاد حکومت و قدرتی که از این طریق حاصل شده، به محیطی امن و آرام تبدیل خواهد شد. در ابیاتی هم که امام رضا؟ ع؟ بر شعر دعبل خزائی افزوده به رفع نابه‌سامانی و اندوه‌هنگام ظهور اشاره شده است. (طبرسی، ۱۳۹۰: ج ۲، ۶۷)

نکته‌ای که باید در این‌جا اضافه کرد این است که درباره مصداق کسانی که در آیه مذکور به آنان وعده استخلاف و جانشینی در زمین داده شده میان مفسران بحث است. برخی مصداق آیه را پیامبر ﷺ و صحابه ایشان (زمخشری، ۱۴۰۷: ج ۳، ۲۵۱) و برخی پیامبر؟ ص؟ و اهل بیت ﷺ دانسته‌اند، (طبرسی، ۱۳۷۲: ج ۷، ۲۴۰) اما در برخی از منابع شیعی به نزول این آیه درباره امام مهدی؟ عج؟ تصریح شده است. (طبرسی، ۱۳۷۲: ج ۷، ۲۳۹؛ طباطبایی، ۱۴۱۷: ج ۱۵، ۱۵۸) امام صادق؟ ع؟ نیز

به نزول آن درباره حضرت مهدی؟ عج؟ و یاران آن حضرت اشاره کرده است. (نعمانی، ۱۳۹۷: ۲۴۰) از امام سجاد؟ ع؟ هم روایتی نقل شده که در تفسیر آیه مذکور، حضرت سوگند یاد کرده که آنان (کسانی که به آنان وعده داده شده) شیعیان اهل بیت علیهم السلام هستند که خداوند به وسیله مردی از خاندان اهل بیت علیهم السلام یعنی حضرت مهدی؟ عج؟ چنین امری را برای آنان فراهم خواهد ساخت. (طبرسی، ۱۳۷۲: ج ۷، ۲۳۹)

آیت الله مکارم شیرازی ضمن اشاره به این روایات که در منابع تفسیری شیعی آمده، تذکر می‌دهد که این تفسیرها به معنی انحصار معنی آیه نیست، بلکه بیان مصداق کامل است. (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ج ۱۴، ۵۳۲) علامه طباطبایی نیز اشاره دارد:

هیچ دلیلی نه در الفاظ آیه و نه از عقل که دلالت کند بر این که مقصود از آنان تنها صحابه رسول خدا صلی الله علیه و آله، و یا خود رسول خدا؟ ص؟ و ائمه اهل بیت علیهم السلام می‌باشد نیست. (طباطبایی، ۱۴۱۷: ج ۱۵، ۱۵۴)

به هر حال نکته‌ای که تقریباً شکی در آن نیست، این است که حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ یکی از مصادیق بارز این آیه است. حکومتی که خوف و نگرانی را به امنیت تبدیل می‌کند و مفسران شیعه نیز بر همین مطلب تأکید دارند.

بر اساس نقلی از شیخ مفید، شخصی به نام علی بن عقبه از پدرش از امام صادق؟ ع؟ روایت کرده که وقتی حضرت مهدی؟ عج؟ ظهور کند، به عدالت حکم خواهد کرد و در زمان حکومت او ظلم و ستم برطرف شده و راه‌ها ایمن خواهد شد. (مفید، ۱۴۱۳: ج ۲، ۳۸۴؛ طبرسی، ۱۳۹۰: ج ۲، ۲۹۰) طبیعتاً با ایمن شدن راه‌ها ترس و نگرانی از دل‌ها برطرف می‌شود و همگان احساس امنیت و آسودگی می‌کنند. در روایت دیگری وقتی که شخصی از امام صادق؟ ع؟ از علت آرزومندی ظهور حضرت حجت؟ ع؟ سؤال می‌کند، امام صادق؟ ع؟ در جواب او می‌فرماید:

سبحان الله! آیا دوست نداری که امام، عدالت را در جهان بگستراند و امنیت را در راه‌ها برقرار سازد و با حکم منصفانه، با ستم‌دیده، رفتار نماید و به او یاری رساند (مفید، ۱۴۱۳: الف: ۲۱).

این روایت ضمن این که نشان می‌دهد در زمان ظهور امام مهدی؟ عج؟ عدالت در جهان گسترده شده و امنیت در رفت و آمدها تأمین خواهد شد، اشاره دارد که چنین حکومت امنی که در آن ترس‌ها و نگرانی وجود ندارد، باید آرزوی هر مؤمنی باشد.

روایتی نیز در کتاب نعیم بن حماد از شخصی به نام قتاده نقل شده که می‌گوید:

حضرت مهدی؟ عج؟ بهترین انسان‌ها است... در زمان او زمین از امنیتی برخوردار می‌گردد که زنی به همراه پنج زن دیگر، بدون همراه داشتن مردی به حج می‌روند و از چیزی ترس ندارند (مروزی، ۱۴۱۴: ۲۲۱؛ ابن طاووس، ۱۴۱۶: ۱۴۵).

این روایت نیز به فرض پذیرش^۱ از امنیت کامل راه‌ها و مسیرهای رفت و آمد انسان‌ها سخن می‌گوید به گونه‌ای که امنیت در آنها برای همگان فراهم است.

تمامی این روایات نشان می‌دهد در زمان ظهور و با تشکیل حکومت و با قدرتی که به این وسیله برای حضرت مهدی؟ عج؟ و یارانش حاصل می‌شود، همه موجبات ترس و نگرانی برطرف می‌شود و امنیت کامل در جامعه پدید می‌آید.

از بین بردن اختلافات

در این‌که اختلافات و تضادها موجب هرج و مرج و ناامنی در جامعه می‌شود تقریباً شکی نیست. وقتی در جامعه شرایطی پیش بیاید که اختلافات از بین برود، طبیعتاً زمینه‌های ناامنی هم از بین می‌رود. به نظر می‌رسد امام مهدی؟ عج؟ به منظور از بین بردن اختلافات از دو راهکار بهره می‌گیرد.

تشکیل حکومت

به نظر می‌رسد با تشکیل حکومت در زمان ظهور، برخی از عوامل سبب می‌شود اختلافات در میان مردم کم شود و طبیعتاً با پیدایش این عوامل، ناامنی از جامعه رخت بر می‌بندد و جای آن را امنیت می‌گیرد. یکی از این عوامل پایان یافتن حکومت ظالمان و تبهکاران است. واکاوی جریان مهدویت در روایات نشان می‌دهد هنگام ظهور امام مهدی؟ عج؟ حکومت ظالمان به پایان می‌رسد^۲ و تنها حکومت موجود در جهان حکومت آن حضرت (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۱، ۲۸۰؛ طبرسی، ۱۳۹۰: ج ۲، ۱۷۴) و تنها دین موجود در جهان دین اسلام خواهد بود. قطعاً وجود نظام‌های سیاسی مستقل خود عاملی در جهت اخلال در صلح و امنیت است و با تشکیل حکومت واحده جهانی به دست یکی از بهترین

۱. بعید نیست که این‌گونه روایات تمثیلی و برای نشان دادن وجود امنیت بیان شده باشند.
۲. فعند ذلك ینادی مناد من السماء یا ایها الناس، إنا لله عزوجل قد قطع عنکم مدّة الجبارین و المنافقین (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۶۳) امام باقر؟ ع؟ در تفسیر آیه «وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ» (اسراء: ۸۱) فرمود: اذا قام القائمُ دَهَبَتْ دَوْلَةُ الْبَاطِلِ. هرگاه قائم آل مجد؟ عج؟ قیام کند، دولت باطل نابود می‌شود. (کلینی، ۱۴۰۷: ج ۸، ۲۸۷) در روایتی امام جواد؟ ع؟ نیز به همین امر اشاره دارد. وَ لَكِنَّ الْقَائِمَ الَّذِي يَطَهِّرُ اللَّهُ بِهِ الْأَرْضَ مِنْ أَهْلِ الْكُفْرِ وَ الْجُحُودِ (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۲، ۳۷۸؛ طبرسی، ۱۴۰۳: ج ۲، ۴۴۹)

انسان‌های روی زمین، صلح و امنیت در جهان حکمفرما خواهد شد. یکی از محققان اشاره دارد:

وجود نظام‌های سیاسی مستقل و متفاوت، خود می‌تواند مخل صلح و امنیت باشد، همان‌طور که در جهان کنونی نیز شاهد آن هستیم؛ چرا که در صورت استقلال و جدایی، هریک از کشورها منافع و مصالح و همچنین مضار خود را خواهند داشت و در برخی موارد چه بسا بین منافع و مصالح کشورها تناقض و تضاد پیش بیاید، علاوه بر این که وجود حاکمان متعدد مستقل با اختلاف نظرات و سلایق و منافع، صلح و امنیت یکپارچه جهانی را به ارمغان نخواهد آورد. (سامانی، ۱۳۹۳: ۱۶۵)

بنابراین طبیعی است که با تشکیل یک حکومت واحد و قدرتمند در جهان، تمامی زمینه‌های مخل صلح و امنیت از بین خواهد رفت و امنیت در جهان حکم فرما خواهد شد. چرا که پاره‌ای از ناامنی‌ها به دلیل ضعف حکومت و قدرت پدید می‌آیند و در شرایط ضعف است که عده‌ای فرصت طلب و جاه طلب زمینه‌های ناامنی را در جامعه فراهم می‌سازند.

ایجاد وحدت مذهبی

از طرفی اختلافات مذهبی به عنوان یکی دیگر از زمینه‌های چالش برانگیز امنیت، با وحدت مذهبی که در حکومت حضرت مهدی؟ عج؟ شکل می‌گیرد، از بین خواهد رفت. به تعبیری «یکی از برنامه‌های اساسی آن مصلح و انقلابی بزرگ، توحید صفوف در سایه توحید مذهب، است.» (همو: ۱۶۳) رفاعة بن موسی می‌گوید از امام صادق؟ ع؟ شنیدم که در تفسیر آیه «وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا» (آل عمران: ۸۲) فرمود:

وقتی قائم ما ظهور کند جایی در روی زمین باقی نمی‌ماند مگر این که مردم به وحدانیت خداوند و رسالت پیامبر اکرم ﷺ شهادت می‌دهند. (عیاشی، ۱۳۸۰: ج ۱، ۱۸۳)

این روایت به ضمیمه آیه مورد بحث، ضمن این که به قدرت فوق‌العاده آن حضرت اشاره دارد _ که طبیعتاً جز در پرتو تشکیل حکومت چنین قدرتی امکان پذیر نیست _ نشان می‌دهد در زمان ظهور آن حضرت تنها دین موجود در جهان دین اسلام خواهد بود.

بر اساس روایت دیگری از امام باقر؟ ع؟ که در تفسیر آیه «لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ» بیان شده، تمامی مردم جهان دین اسلام را می‌پذیرند. (همو: ج ۲، ۸۷)

بنابراین سایر دولت‌ها و حکومت‌ها منقرض شده و حکومت دینی امام مهدی؟ عج؟ در جهان تشکیل خواهد شد. تشکیل حکومتی بی‌رقیب و

مقتدر آن هم توسط انسانی صالح و شایسته، هویتی واحد را در جهان ایجاد می‌کند که خود نوید بخش انسجام و امنیتی فراگیر در جامعه جهانی است. یکی از محققان اشاره دارد:

هویت واحد موجب انسجام اجتماعی می‌شود و انسجام اجتماعی از عوامل مؤثر در ایجاد امنیت اجتماعی است. (ملکی‌راد و عبدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۳۷)

علاوه بر این در زمان تشکیل حکومت امام مهدی؟ عج؟ پیوندهای عاطفی در میان مردم گسترده می‌شود. امام باقر؟ ع؟ در روایتی اشاره دارد در زمان ظهور رفاقت‌ها به گونه‌ای زیاد می‌شود که اگر افراد دست در جیب دیگران کنند آنان مانع نمی‌شوند. (مفید، ۱۴۱۳ الف: ۲۴) طبیعتاً این مورد در حقیقت یک مثال است که می‌خواهد شدت علاقه و دوستی میان مردم را به تصویر بکشد که این دوستی به حدی است که حتی _ به فرض _ دست کردن در جیب دیگران نیز سبب ناراحتی آنان نمی‌شود. و طبیعتاً هر چه پیوندهای عاطفی بیشتر شود، از ناامنی‌ها کاسته شده و محیطی آرام‌تر و امن‌تر پدید خواهد آمد. شاید به همین جهت است که در برخی از روایات آمده است حضرت مهدی؟ عج؟ میان مردم وحدت و همبستگی ایجاد خواهد کرد. (خصیبه، ۱۴۱۹: ۳۶۳)

بهره‌گیری از کارگزاران شایسته

یکی از شاخصه‌های مهم برای رسیدن یک حکومت به اهداف بزرگی چون صلح و امنیت، برخورداری آن حکومت از کادر و نیروهای توانمند است. نیروهایی که هم از لحاظ اخلاقی از درجات بالایی برخوردار باشند و هم از لحاظ علمی و تخصص، قابل توجه باشند و هم از نظر جسمی از توانایی‌های کافی برخوردار باشند. چرا که بدون تردید هرچه مسئولین از تعهد و تخصص بالاتری برخوردار باشند، عملکرد بهتری خواهند داشت و در نتیجه رضایت‌مندی بیشتری را نیز به دنبال خواهد داشت و هرچه این شاخصه‌ها کم‌رنگ‌تر باشد، رضایت‌مندی مردم نیز کمتر خواهد بود و در نتیجه به تناسب آن، صلح و امنیت نیز کم‌رنگ‌تر خواهد شد. (سامانی، ۱۳۹۳: ۱۶۷)

به جز برخی از آیات قرآن که خبر از حاکمیت انسان‌های صالح در روی زمین داده است، (نور: ۵۵) روایاتی وجود دارد که ضمن اشاره به تشکیل حکومت توسط امام مهدی؟ عج؟، پیشرفت و اعتلای حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ را با کمک یاران آن حضرت امکان‌پذیر می‌داند. در روایتی که حذیفه از رسول خدا ﷺ نقل کرده آمده است:

در موقع آمدن قائم گوینده‌ای از آسمان بانگ می‌زند: ای مردم! زمان حکومت جباران به پایان رسید. ولی امر بهترین امت

مجد؟ ص؟ قیام کرده است، در مکه به وی ملحق شوید! آن گاه نجباء از مصر و ابدال از شام و دسته جات عراق که شبها را به عبادت مشغول و روزها همچون شیر می‌باشند و دل‌هاشان مانند پاره‌های آهن است بیایند و در بین رکن و مقام با وی بیعت کنند. (مفید، ۱۴۱۳ الف: ۲۰۸)

در این روایت ضمن اشاره به پایان یافتن حکومت‌های جائز، به طور ضمنی به شکل‌گیری حکومت مهدوی اشاره دارد و اشاره دارد که از همان آغاز ظهور امام مهدی؟ عج؟ پایه‌های حکومت آن حضرت بر دوش بهترین و توانمندترین انسان‌های روی زمین که افتخار یآوری امام مهدی؟ عج؟ را دارند قرار می‌گیرد.

در برخی دیگر از روایات به ایمان بسیار قوی و مستحکم یاران حضرت حجت علیه السلام، عبادت و سخت‌کوشی آنان و اطاعت‌پذیری ایشان از آن حضرت اشاره شده است. (مفید، ۱۴۱۳ الف: ۲۰۸؛ صدوق، ۱۳۶۲: ج ۲، ۵۴۱؛ مجلسی، ۱۴۱۳: ج ۵۲، ۳۰۸) روایاتی نیز وجود دارد که نشان می‌دهد امام مهدی؟ عج؟ برای پیشبرد حاکمیت خویش کارگزارانی دارد که عدالت‌گستری یکی از وظایف آنان است و حضرت آنان را جهت اداره مناطق مختلف اعزام می‌کند.^۱

بر اساس روایتی هم که زواره از امام باقر؟ ع؟ نقل کرده، پس از ظهور حضرت مهدی؟ عج؟ یاران آن حضرت آن اندازه می‌جنگند، تا خدا به یگانگی پرستیده شود و به او شرک نوزند، يك پیرزن ناتوان، بدون کوچک‌ترین آزار و اذیتی از مشرق تا مغرب دنیا را طی می‌کند. (عیاشی، ۱۳۸۰: ج ۲، ۶۱؛ قندوزی، ۱۴۲۲: ج ۳، ۲۴۰) این روایت نشانگر این است که در زمان تشکیل حکومت جهانی امام مهدی؟ عج؟ و با تلاش‌های ایشان و یاران پا در رکاب آن حضرت جامعه جهانی به حدی از تعالی و امنیت می‌رسد که حتی یک زن تنها _ که معمولاً آسیب‌پذیرتر از مرد است _ بدون این‌که هیچ‌گونه آزار و اذیتی از جانب دیگران ببیند می‌تواند در کمال آرامش و امنیت از جایی به جایی سفر کند.

دقت در این روایات و احتمالاً روایات دیگری که در این زمینه از زبان پیشوایان دینی نقل شده^۲ نشان می‌دهد ساز و کار امام مهدی؟ عج؟ در

۱. امام علی؟ ع؟: «... فبیعث المهدي عليه السلام إلى امرائه بسائر الأمصار بالعدل بين الناس» (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۱۵۹) امام صادق؟ ع؟: «... وَ هُمْ حُكَّامُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ عَلَى خَلْقِهِ» (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۲، ۶۷۲-۶۷۳).

۲. همانند این روایت که مفضل بن عمر از امام صادق؟ ع؟ نقل می‌کند: گویی، قائم علیه السلام را می‌بینم که روی منبر مسجد کوفه نشسته و گردش را سیصد و سیزده نفر به شمار جنگجویان بدر گرفته‌اند. آنان پرچمداران [سپاه قائم] و حاکمان خداوند بر روی زمین هستند. (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۲، ۶۷۳).

ایجاد امنیت در جامعه در مرحله اول تشکیل حکومت است. با تشکیل حکومت و بهره‌گیری از یاوران و اصحابی توانمند^۱ و متعهد است که جامعه اسلامی به نحو مطلوبی اداره خواهد شد و طبیعتاً امنیت هم در جامعه برقرار خواهد شد.

برچیدن ظلم و ستم و استقرار عدالت

عدالت در آموزه‌های اسلام، پایه‌ای است که جهان بر آن استوار می‌گردد. (مجلسی، ۱۴۱۳: ج ۷۵، ۸۳؛ شافعی، ۱۴۱۹: ۲۱۵) در واقع، زندگی بر محور عدالت می‌چرخد. اگر در زمین عدالت حاکم نباشد، آن زمین مرده است و به عدالت‌گستری نیاز دارد که آن زمین را با عدالت زنده نماید.^۲ به همین جهت یکی از وظایف امام در جامعه که از جهتی حق مردم بر امام نیز هست اجرای عدالت و رفع ظلم و بی‌عدالتی است. (کلینی، ۱۴۰۷: ج ۱، ۴۰۵) در هر جامعه‌ای که به عدالت و به خصوص عدالت اجتماعی توجه شود، به همان میزان امنیت اجتماعی نیز افزایش خواهد یافت. (ملکی راد و عیدی چاری، ۱۳۹۶: ۱۴۱) به همین جهت در روایتی که به اجرای عدالت در حکومت امام مهدی؟ عج؟ اشاره شده بلافاصله از امنیت راه‌ها نیز سخن به میان آمده است. (مفید، ۱۴۱۳: ج ۲، ۳۸۴)

توجه به پاره‌ای از روایات که شاید بتوان در مورد آنها ادعای تواتر کرد نشان می‌دهد امنیتی که در زمان حکومت امام مهدی؟ عج؟ محقق می‌شود، پس از ناامنی‌ای است که جامعه جهانی را در بر گرفته است. در این روایات که هم شیعیان و هم اهل سنت آنها را نقل کرده‌اند، از ناامنی‌ها، بی‌عدالتی‌ها، جنگ‌ها، هرج و مرج‌ها و فتنه‌های فراوان، به عنوان ملاحم و نشانه‌های ظهور مهدی موعود؟ عج؟ و ویژگی‌های عصر غیبت یاد شده است. فراوانی تعبیر «كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَ جَوْرًا» (طوسی، ۱۴۱۱: ۲۳؛ صدوق، ۱۳۹۵: ج ۱، ۲۸۵؛ احمد بن حنبل، ۱۴۱۶: ج ۱۷، ۴۱۶) در این روایات نشان‌دهنده همین امر است. در یکی از این روایات پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده است:

هنگامی در دنیا هرج و مرج شده و آشوب‌ها آشکار شود و راه‌ها مورد راهزنی قرار گرفته و بعضی از مردم به بعض دیگر تهاجم کنند... در چنین زمانی مهدی ما که نهمین امام از صلب حسین علیه السلام است؛ برج و باروهای گمراهی و قلب‌های قفل شده

۱. امام سجاد؟ ع؟ در روایتی به توانایی فوق‌العاده یاران آن حضرت اشاره دارد. «... وَ جَعَلَ قُوَّةَ الرَّجُلِ مِنْهُمْ قُوَّةَ أَزْتَعِينَ رَجُلًا وَ يَكُونُونَ حُكَّامَ الْأَرْضِ وَ سَتَامَهَا» (صدوق، ۱۳۶۲: ج ۲، ۵۴۱).
 ۲. امام علی؟ ع؟: «العدل حياة» (تمیمی واحدی، ۱۴۱۰: ۲۶).

را فتح می‌کند... زمینی را که از جور پر شده، از عدل و داد، پر و سرشار می‌سازد. (خزاز، ۱۴۰۱: ۶۳)

در این روایت رسول خدا ﷺ ضمن اشاره به وجود هرج و مرج و ناامنی در جامعه جهانی، به ظهور امام مهدی؟ عج؟ جهت عدالت بخشی به جامعه اشاره کرده است. امام رضا؟ ع؟ نیز درباره آن حضرت می‌فرماید:

يَطْهَرُ اللَّهُ بِه الْأَرْضَ مِنْ كُلِّ جُورٍ وَيَقْدِسُهَا مِنْ كُلِّ ظَلَمٍ (صدوق، ۱۳۹۵: ج ۲، ۳۷۱)؛
خداوند به وسیله آن حضرت، زمین را از هر ستمی پاک خواهد کرد و هر گونه ظلم و بی‌عدالتی را برخواهد چید.^۱

براساس روایتی از امام علی علیه السلام کارگزاران آن حضرت توسط ایشان به مناطق مختلف اعزام می‌شوند و آنان موظفند براساس عدالت بین مردم رفتار کنند. (مقدسی شافعی، ۱۴۱۶: ۲۱۱)
بنابراین تشکیل حکومت جهانی به رهبری امام مهدی؟ عج؟ که همراه با برچیدن ظلم و ستم است، ایجاد امنیت را نوید می‌دهد چرا که منشأ ناامنی در بسیاری از موارد ظلم و ستم به دیگران است و با تشکیل حکومت و قدرتی که بدین جهت حاصل می‌شود عدالت و امنیت را در جامعه جهانی مستقر می‌شود.

نتیجه‌گیری

امنیت به عنوان یکی از مهم‌ترین و ضروری‌ترین لوازم زندگی بشری همواره خواست و مطالبه افراد و جوامع بوده است. واکاوی عصر ظهور امام مهدی؟ عج؟ نشان می‌دهد یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های حکومتی آن حضرت مقوله امنیت است که در جنبه‌های مختلف در جامعه خود را نشان خواهد داد. هر چند در شکل‌دهی امنیت عصر ظهور، عوامل مختلفی دخالت دارند اما به نظر می‌رسد در این میان تشکیل حکومت و به دستگیری قدرت - آن هم توسط شخصیتی ارزنده چون امام مهدی؟ عج؟ - در رأس این عوامل قرار دارد. در پرتو تشکیل حکومت و با سازو کارهایی که حکومت آن حضرت ایجاد می‌کند، ایشان موفق می‌شود امنیت را در جنبه‌های مختلف روانی، اجتماعی، اقتصادی و اجتماعی ایجاد کند و بدین ترتیب راه سعادت و خوشبختی را برای مؤمنان که شایسته امنیت‌اند هموار سازد.

۱. تعبیر قائم به عنوان یکی از القاب اختصاصی امام مهدی؟ عج؟ نیز به همین مطلب اشاره دارد. (مطهری، ۱۳۸۳: ۱۶۴)

منابع

- قرآن کریم
- _ آخوندی، مصطفی. فصل‌نامه حصون، شماره ۱۲، تابستان ۱۳۸۶.
- _ پاینده، ابوالقاسم. تهران، دنیای دانش، ۱۳۸۲ش.
- _ ابن شعبه حرانی. قم، جامعه مدرسین، ۱۴۰۴ق.
- _ ابن طاوس، علی بن موسی. قم، صاحب الامر، ۱۴۱۶ق.
- _ ابن ماجه قزوینی. بیروت، دارالفکر، بی‌تا.
- _ احمد بن حنبل. بیروت، دارصادر، بی‌تا.
- _ اخوان کاظمی، بهرام. فصل‌نامه حکومت اسلامی، سال پانزدهم، شماره دوم، تابستان ۱۳۸۹ش.
- _ اربلی، علی بن عیسی. قم، رضی، ۱۴۲۱ق.
- _ بستانی، فواد افرام. تهران، بی‌نا، ۱۳۷۵ش.
- _ بهداروند، محمد مهدی. مجله دانش انتظامی، شماره ۸، بهار ۱۳۸۰ش.
- _ بهرامی، سیاوش. مجله دانش انتظامی، شماره ۲۷، زمستان ۱۳۸۴ش.
- _ تمیمی واحدی، عبدالواحد بن محمد. قم، دارالکتاب الاسلامی، ۱۴۱۰ق.
- _ حسنی، علی اکبر. اسلام، سال ۲۷، شماره ۱۰، ۱۳۶۶ش.
- _ خصیبی، حسین بن حمدان. بی‌جا، البلاغ، ۱۴۱۹ق.
- _ خزاز، علی بن محمد. قم، بیدار، ۱۴۰۱ق.
- _ دهخدا، علی اکبر. تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۷۷ش.
- _ راغب اصفهانی، حسین بن محمد. بیروت، دارالقلم، بی‌تا.
- _ روشندل، جلیل. تهران، سمت، ۱۳۸۸ش.
- _ زمخشری، محمود. بیروت، دارالکتاب العربی، ۱۴۰۷ق.
- _ زنجانی، عمید. تهران، امیرکبیر، ۱۳۶۷ش.
- _ سامانی، احسان. پژوهش‌های مهدوی، شماره ۱۱، زمستان ۱۳۹۳ش.
- _ شافعی، محمد بن طلحه. بیروت، البلاغ، ۱۴۱۹ق.
- _ شریف رضی، محمد بن حسین. ( )، قم، مؤسسه

- _ مکارم شیرازی، ناصر. هدف، بی‌تا.
- _ مکرّم شیرازی، ناصر. هدف، بی‌تا.
- _ میرعرب، مهرداد. فصل‌نامه علوم سیاسی، شماره ۹، تابستان ۱۳۷۹ش. تهران، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴ش.
- _ نعمانی، محمدبن ابراهیم. تهران، صدوق، ۱۳۹۷ق. ترجمه سید عبدالقیوم سجادی،
- _ نویدنیا، منیژه. تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی، ۱۳۸۸ش.
- _ ولایتی، علی‌اکبر. خارج مرکز چاپ و انتشارات، ۱۳۸۴ش. تهران، وزارت امور
- _ هاشمیان‌فرد، زاهد. تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۹۰ش.

